

„Реферат о завршеној докторској дисертацији“

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Историчарка уметности Јелена Гачић, рођена је 1. децембра 1995. године у Крушевцу (Република Србија). По завршетку Средње туристичке школе „Нови Београд“, 2014. године уписала је основне академске студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Дипломирала је 2018. године (просечна оцена 9,29) код ментора, редовног професора др Александра Кадиевића, са темом завршног рада: *Живот и дело архитекте Јованке Јефтановић (1912-1994)*, (оцена 10). Мастер академске студије похађала је од 2018. до 2019. године на матичном одељењу код истог ментора, са просечном оценом 10. Завршну тему мастер рада под називом *Послератна архитектура у Крушевцу (1945-2000)* одбранила је са оценом 10. Наведени мастер рад је Спомен-збирка Павла Бељанског у Новом Саду октобра 2020. године прогласила за најбоље одбрањен мастер рад на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду у текућој години.

Након завршетка мастер академских студија, Јелена Гачић је 2019. године уписала докторске академске студије на одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, код ментора проф. др Александра Кадиевића. Предлог теме докторске дисертације *Живот и дело архитекте Бранислава Маринковића (1903-1985)* одбранила је јуна 2021. године, одобрену од стране Наставно-научног већа. Од јануара 2020. године ангажована је као истраживач приправник на одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, као сарадник на пројекту *Српска уметност 20. века – Национално и Европа* (бр. 177013). Ангажована је у настави као докторанд на предметима *Архитектура од ренесансе до постмодернизма*, *Архитектура у Србији (крај 17. – почетак 21. века)* и *Архитектура у Србији 1918–1941*. Године 2022. била је ангажована на пројекту *Човек и друштво у време кризе*,

подржаног од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Исте године изабрана је у више звање *истраживач-сарадник*. Објавила је 19 радова у националним и међународним часописима и зборницима, укључујући и једну запажену научну монографију. Учествовала је на шест научних скупова међународног и националног значаја, одржаних у Београду, Нишу и Лесковцу, међу којима се истичу *Архитектура и визуелне уметности у југословенском контексту: 1918-1941.*, *Никола Добровић: Поводом сто двадесет пет година од рођења" (1897-2022)* и *Награда за најлепшу фасаду у Београду између два светска рата*. Објавила је и један приказ књиге на SCI (АНЦИ) листи у загребачком научном часопису *Prostor*. Наслов кандидаткињине дисертације гласи: *Живот и дело архитекте Бранислава Маринковића (1903-1985)*. Систематизована је на 644 страна текста, са 697 илустрација и табелама у прилозима.

2. Предмет и циљ дисертације:

Дисертација колегинице Гачић је у свему базирана на оригиналној идеји значајној за развој науке, њену примену, односно развој научне мисли уопште. Њен предмет је градитељски опус истакнутог српског архитекте Бранислава Маринковића (1903-1985), ког је систематично истражила и прегледно представила. Циљ дисертације је употпуњавање сазнања о животу и делу архитекте Маринковића, будући да је о њему у нас писано штуро и непотпуно, углавном у прегледним чланцима, синтезним монографијама и лексиконима, а веома ретко у монографским огледима, попут рада Зорана Маневића у часопису „Изградња" (1981) и Милана Миловановића у „Врачарском гласнику" (1995). Тиме се истовремено употпуњују представе и о целини развоја српске међуратне (1918-1941) и послератне архитектуре (1945-1985), чијем је развоју Маринковић значајно допринео. Његов обиман градитељски опус је свестрано осветљен из савремене историографске перспективе, при чему су у разматрање узети у обзир сви расположиви извори у Србији и иностранству.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

У дисертацији су хипотезе најављене у њеној пријави научно потврђене и образложене у форми одрживих закључака и анализа. Да је архитекта Бранислав Маринковић био један од најзначајнијих протагониста модерне архитектуре у Србији, доказано је кроз многобројне примере његових међуратних и послератних грађевина. Модернистички просторни концепт је обележио њихову структуру и спољну обраду, што Маринковића представља социјално одговорним градитељем – продуктивним чланом Групе архитеката модерног правца (1928-1934) која је темељно преусмерила токове међуратне српске архитектуре. Хипотеза да је у појединим остварењима архитекте Маринковића присутна идеологија интегралног југословенства је такође потврђена кроз примере и анализе. Хипотеза о Маринковићевој склоности да усклади своје принципе са жељама и афинитетима инвеститора је такође потврђена, јер да није имао такав став, не би реализовао толики број пројеката за приватне наручиоце. Зато је, на трагу следеће потврђене хипотезе, био отворен за корекције на стамбеним објектима по жељи инвеститора, због чега се његова реализована решења донекле разликују од оних са првобитних пројеката. Модернистички концепт Маринковић је спроводио и на делима изван Београда, радећи и као активни урбаниста. Завршна хипотеза да су материјализације архитекте Бранислава Маринковића допринеле општем развоју новије српске архитектуре, такође је научно потврђена и образложена, јер је много младих архитеката кренуло његовим путем, а обрасци које је заступао постали општеприхваћени.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

Дисертација је систематизована према критеријумима савремене академске теорије и праксе културно-историјских наука, следећи позитивна искуства из прошлости. Функционално је одељена на више тематских и проблемских поглавља (са унутрашњим потпоглављима): „Увод, предмет, циљеви, методе и извори истраживања“; „Преглед периодике и досадашњих истраживања“; „Биографија

Бранислава Маринковића"; „Архитектонско стваралаштво Бранислава Маринковића": „Формативни период стваралаштва (1921–1930)"; „Токови и обележја српске архитектуре (1918–1930)"; „Студирање на Архитектонском одсеку Техничког факултета Универзитета у Београду"; „Учешће Бранислава Маринковића на архитектонским конкурсима од 1926. до 1929. године"; „Стручно усавршавање у Француској (1927–1930)"; „Међуратни период рада (1930–1941)"; „Токови и обележја српске архитектуре од 1930. до 1941. године"; „Учешће Бранислава Маринковића на архитектонским конкурсима од 1930. до 1939. године"; „Урбанистички пројекти"; „Стамбена архитектура Бранислава Маринковића"; „Објекти јавне намене"; „Сакрални објекти"; „Послератни опус Бранислава Маринковића (1945–1961)"; „Соцреалистички период"; „Период ауторске модерне"; „Стручно-публицистички рад Бранислава Маринковића"; „Закључак"; „Каталог дела"; „Извори"; „Периодика"; „Литература" и „Прилози".

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Научни доприноси дисертације Јелене Гачић су видљиви и вишеструки. Након сакупљања и критике расположивих извора, знатно је обогатила слику о стваралаштву и кретању кроз свет архитектуре Бранислава Маринковића, чији је опус представила у дубљем социо-културном контексту. Од посебног значаја су подаци изнети о наручиоцима Маринковићевих зграда, који су у многим монографијама о српским архитектама сведени на неколико реченица – или их уопште нема. Њен рад истовремено спада у најисцрпније приказе живота и дела српских архитеката новијег доба из којих ће генерације истраживача црпети сазнања. У методолошком погледу задовољила је потребне научне критеријуме јер је фактографски и аналитички продубила представе о уметничком карактеру, типологији и значају Маринковићеве архитектуре, као и о његовим идејним полазиштима, на које би служба заштите културних споменика требало да обрати више пажње, како би се његови најзначајнији објекти правовремено заштитили. Текстурални делови дисертације поткрепљени су функционалним илустрацијама – фотографијама и архитектонским цртежима, док табеларни прилози на крају рада уз специјално приређене мапе систематично употпуњују рад.

6. Закључак:

Дисертација Јелене Гачић је урађена у свему према одобреној пријави, представљајући оригинално и самостално научно дело, због чега су се и стекли услови за њену јавну одбрану. Осим што свестрано осветљава предметну тему, продубљује сазнања и о општем развоју српске међуратне и послератне архитектуре, због чега ће привући пажњу ширег круга истраживача и тумача – не само из Србије: историчара уметности, архитеката, урбаниста, конзерватора, музеолога, херитолога, културолога и других. Сматрајући да је дисертација у потпуности научно утемељена, адекватно сачињена и заокружена, предлагемо њену јавну одбрану.

Чланови комисије

др Иван Стевовић, редовни професор, Универзитет у Београду - Филозофски факултет, Одељење за историју уметности

др Олга Шпехар, редовни професор, Универзитет у Београду - Филозофски факултет, Одељење за историју уметности

др Александар Игњатовић, редовни професор, Универзитет у Београду - Архитектонски факултет, Департман за историју и теорију архитектуре и уметности

др Милан Просен, ванредни професор, Универзитет уметности у Београду -
Факултет примењених уметности, Катедра Друштвено-хуманистичких наука

др Владана Путник Прица, виши научни сарадник, Универзитет у Београду -
Филозофски факултет, Одељење за историју уметности

у Београду, 2.март 2026.године